

& rationes illorum audierit: nunquid longè eruditior revertetur, & peritior illis, qui ex librorum commentariis historiam tantùm legerint, aut eandem ex relatione aliorum exhauerint? Vnde causas tam stupendarum rerum ex libris ceteri educant, quarum veritatem folis *auroræ* licet certissimam deprehendere.

DE AERE.

Cap. II.

NON alienum est à ratione, inter sex illas res non naturales, aërem à medicis primo loco recenserì, ut qui sit inter omnia summè ad vitæ humanæ conservationem necessarius, cuiusque perpetua inspiratione, ne ad momentum quidem carere possimus.

Vt autem aër est tenuis & spiritalis vapor, sic variis mutationibus sua mobilitate & instabilitate obnoxius est, siquidem modò has, modò illas qualitates facilè excipit, ut ex calido repentè frigescat, ex frigido promptè etiam recalescat, ex humido siccescat, ex sicco humefcat, prout ab elementis, cælo, terraque, variè in ipsum agentibus, exercetur. Hunc cum ahsidè hauriamus, fit ut temperamentum nostrum variè immutetur secundùm varias eius qualitates. Hoc ipsum est, quod docent Aëtius & Ægineta in hæc verba: *Verùm ambiens nos aër, temperamenta mutat atq;*

Aër spiritalis subiectus est variis mutationibus.

K 5 *perver-*

pervertit, dum aut immodicè calidior, aut frigidior,
 aut ficcior, aut humidior evadit. Nam reliquis
 causis non omnes simul obnoxij sumus, neq; per to-
 tum diem occurramur: Aër autem nos ambiens forin-
 secus omnibus nobis circumfusus est, & per inspira-
 tionem trahitur. Neesse igitur, ut ad mutationes
 eius, iuxta temperamentum ipsius coassiciantur etiam
 animalium corpora &c. Nec difficile est diver-

*Varia cor-
 poris dispo-
 sitio pendet
 ab aëris va-
 rias muta-
 tionibus.*

fas eius mutationes dignoscere, si quidem ad
 quatuor anni tempora, prout cursus solis, aut
 siderum influxus eum exceperit, mutari solet.
 Verno enim tempore, cum Sol ad naturam aë-
 ris accedat calidam & humidam mediocriter, be-
 nè temperantur omnia ab optimè temperato.

Æstivis verò diebus cum acrius ex sole incale-
 scit, ardentior etiam & ficcior, quàm bona ferat
 temperies, evadit: Sic autumno frigidior & sic-
 cior est quàm fert eius natura: hyeme verò to-
 tus refrigerat ac humescit.

*Diversæ lu-
 nae proprie-
 tates iuxta
 quatuor ip-
 sius septena-
 rios.
 tetiv. 1. ferm.
 2. cap. 162.*

Nec verò Sol ipse in eum vires exercet, sed
 Luna quoque proprietates omnes suas, easque
 varias imprimat, iuxta quaternam illam formam,
 quam crescendo & decrescendo assumit: ita ut
 in quovis quaternione sui cursus, quatuor modis
 aërem etiam diversimodè afficiat, ut scribit Ga-
 lenus, & post eum Aëtius. Primus enim septena-
 rius à novilunio usque ad septimum diem similis
 est veri, calidus & humidus: secundus verò se-
 ptenarius usque ad plenilunium, æstati: tertius
 septenarius decrescente luna, Autumno: Quar-
 tus & ultimus, hyemi.

At

At eiusmodi mutationes non tantum in singulis quatuor anni vel mensis temporum quaternionibus, juxta solares & lunares periodos agnoscuntur: verum etiam singulis diebus quadripartite etiam dimensis observantur, ut iidem authores scripserunt: siquidem cum matutinum tempus calidum sit & humidum, respondet veri: idcirco corpora etiam tum sanorum, tum aegrorum melius habent, & febrientibus hoc tempus benignius. Medium diei aestati confertur, ut crepusculum autumnu, & vespera hyemi.

Quin & in ipsa nocte, quatuor ista discrimina notantur, primaque illius pars Veri, secunda Aestati: tertia Autumnu, & quarta hyemi assimilari potest. Vnde medicis de morbis iudicandi magna occasio.

Quin & ulterius progrediendum est: siquidem ortus & occasus quorundam syderum ac stellarum, cum heliace oriuntur, vel chronice occidunt, iuxta praescriptam ipsis a Creatore legem, magnas pariter subitasque mutationes inducunt: quibus aer afficitur, ut contingat etiam ventos inde, contra naturam suam, varias alterationes subire, aliter quam pro more spirare: ac praeternaturales qualitates inferre. Nonne id magni interest observari a medico & studiosè disci? cum sanorum corpora, multoque magis aegrotorum, juxta aeris statum alterentur, ut supra diximus. Atque hinc liquet, caeli, hoc est, astrologiae cognitionem, usque adeo necessariam esse medico, ut eius ignarus medici nomine sit planè indignus.

Virtutes astrorum & stellarum.

Astronomia medico necessaria.

Et ut

Et ut potissima attingam, exempli loco hęc astrorum præcipuorum effectus proponam: cum hæc contemplatio etiam vulgò, nautis, ipfisquę quoque agricolis, ut medicos non attingam amplius, solennis sit & frequentissima.

*Variū astro-
rum effectus
in inferiora.*

Constat enim circa 21. aut 22. Martij diem, quo tempore Sol arietem ingreditur, & Pegasus equus manè exoritur, existente tum verno æquinoctio, magnas mutationes in aëre, & perturbationes, incalescente tum aëre, fieri, unde tellus antea sterilis imprægnatur, sinus suos referat, succos exprimit, & germina quęque cum floribus explicat: ut longè quid dissimile à priorē aëre, magna cum voluptate intueri liceat. Nec minus alterationem istam aëris perſentit aqua, ex coniunctione & concursu stellarum & astrorū: siquidem maria tum temporis magis turgent, quin & vina syderum vires experiuntur, dum dolis suis inclusa infervescent, turbantur, nec non etiam vappescunt, & aliquando corrumpuntur. Non dubium est igitur, etiam corporis nostri perinde commoveri humores, & unā plurimos morbos inde procreari.

Proprietates Pleiadaū.

A 18. 19. & 20. die mensis Aprilis, atque aliquot post diebus, Pleiades ad tauri oculum sitæ, exoriuntur cum Sole: quę cum sydus sint frigidum, usque adeo calorem Solis illic coërcent & refrigerant, ut longè frigidior aër reddatur, quàm mense Martio: tunc temporis certi quidam dies dicuntur vulgari proverbio, vindemiatores, qui vindemias anni, tunc temporis expediāt, quos vocant Georgetum, Marquetū, & Creusetum

tum

tum, quod scilicet tunc temporis nonnunquam vitium germina congelarint, & omnem uvarū suo tempore colligendarum spem præciderint.

Vigesimo octavo eiusdem mensis, Orion cum Sole aut propemodum æquè citò occidit: hyades verò circa primum Maij heliacè oriuntur: quæ quidem sydera nihil præter tempestates, pluvias & magnas id genus mutationes, cum prope Solem consistunt, minantur & suscitant. Hinc aëris rigores & congelationes, hybernis æquales menſe Maio sæpeprehenduntur.

Proprietates Orionis, & Lyadum, in ipsorum coniunctione.

Septimo Maij Pleiades incipiunt manè exurgere, à quibus Sol recedere indicatur, paulatim Tauri domum deserens, ut ad Geminos transeat Amyclæos: quo tempore aer temperari incipit omnisq; tollitur vehementioris frigoris metus.

Ad sextum Iunij statim post occasum Solis Arcturus occidit: nono verò die Delphinus ante Solis exortum emergit: tertioq; aut quarto & vigesimo Orion pariter manè oriri incipit, quo tempore Sol cancrum ingreditur, Solstitiumq; æstivum fit, ubi per aliquot ante & post dies, aer miras alterationes subit, quibus idcirco corpora nostra acutis & periculosis morbis afficiuntur.

Mutatio temporis in Solstitio æstivo.

Tertio Iulij die, totum Orionis astrum ad Orientem conspicitur, cuius præter tres illas stellas insigniores & primæ magnitudinis, eundem ordinem retinentes, quas idcirco Galli lituum aut Musicam fistulam vocant: nec non & reges tres illos Orientis, seu Magos, triginta & quinque aliæ tum secundæ, tum tertiæ magnitudinis extant, quæ non ita citò nec æquo gressu apparent, quod

quod aliæ aliis longius distent. Vnde diximus supra 24. Iunii Orionem illum cœpisse manè: tertio verò Iulii totum & integrum exoriri.

*Canicula
711516.*

Decimo quarto eiusdem mensis Procyon aut canicula manè exoritur. 19. Canis, stella ardens & ignea manè quoque surgere incipit, cum Sol Leonem ingressus est, quæ est domus exaltationis Solis, qui ad canem accedens ab eo ardentius irradiatur: totusque aer inde acrius incenditur: unde tum temporis insignes quoque aeris mutationes & perturbationes maximæ excitantur: atque hi dicuntur caniculares dies, qui corpora nostra valdè incendunt, ut non immeritò præceperit venerandus Hippocrates, ante canem, & post canem difficiles esse medicationes.

*Observatio
de canicula
sensu digna.*

Observavimus ante aliquot annos, nec ita pridem, dies istos caniculares, non ita fuisse in Gallia impensè calidos, quod ex Planeta Saturni accidisse certum est: qui cum cursum & spheram suam non nisi triginta annis absolvat, tunc temporis in signo Leonis & virginis divertebat, cuius frigore Solis & caniculae ardor temperabatur. Hinc fit ut verum sit, quod vulgò dicitur, nullam esse regulam, quæ exceptionem aliquam non admittat. Nec inferendum est, etsi Saturnus à nobis recedat, futuros tamen posthac ardentissimos caniculares dies: aliter enim ex diversis Planetarum aspectibus & stellis hyemalibus, quæ tum temporis etiam vigere possunt, absente etiam Saturni Planeta contingere potest: ad quod advertere debet animum medicus.

De-

Decimo septimo Septembris Arcturus exoritur, qui ortu suo magnas turbas & mutationes excitat in aëre.

*Arcturus
aerē turbat.*

Decimo nono assurgit spica manè pariter: quæ aërem paulò ante & post exortum per aliquot dies exagitat quoque & perturbat: ilicò post, Sol libram ingreditur; ubi Æquinoctium fit autumnale: quo etiam tempore magnæ aëris turbæ & commotiones suscitantur: nec non aquæ & terræ simile quid patiuntur, quemadmodum verno Æquinoctio, ut supra docuimus, affici solent: Vnde & tam temporis corpora nostra variis morbis ex humorum perturbatione laceffuntur. Eam ob causam cavendum, ut mo-

Periculosum, medicari sub æquinoctio verno.

Vigesimo tercio Octobris, quo tempore Sol oritur, Pleiades eodem occidunt: quo momento magna aëris perturbatio.

Circa finem Octobris & Novembris initium perspicitur Orion vesperi, in oriente exurgere, cum Sol occidit & adhuc moratur in Scorpione, Orionis capitali hoste: Vnde magnæ tempestates in aëre, qui variis turbinibus & horrendis procellis exagitur. Cuius rei memini quarto mei magni mundi speculi libro: Vbi cum de cælo tractarem, varias astrorum influentias, & diversos eorum effectus descripsi: inter quæ hæc sunt, quæ de Orione cecini:

Orionis proprietates.

Veni

Vous qui les vents esmeus oyez, pour souffler d'ire
Asprement tempester, fiffler, gronder, & bruire,
Accusez Orion ce chasseur nuageux,
Aquatique, cruel, passe, triste, orageux,
La terreur des Nochers, qui craignās le naufrage,
Anchrem leur nef au port de quelque seur riuage,
Soudain que de leur œil ils vont appercevant,
Que cet astre reluit en Octobre au Levant,
Que d'vn traistre ennemy le venin il evite,
Quand recors de sa mort il s' en rend opposite. &c.

Temporis
observatio
a stellis pe-
sita.

Primo Decembris canis occidit matutinis horis,
quæ dies, ut scribit Aetius lib. & cap. jam citatis,
si tempestuosa (ut à multis observatum est) per-
severat, plerumq; aëris turbatio ad dies 37. Si ve-
rò serena fuerit, per totidem dies serenitatem
promittit.

Caper aut Capra manè etiã occidit, aliquot
diebus ante hybernum Solstitium: quo tempo-
re Sol ad Capricornum divertit, hyemsq; gla-
cies suas in regione aëris inchoat: unde corpo-
ra nostra rheumatis & defluxionibus opportuna
fiunt, scribit Ægineta lib. I. de remed. cap. 100.
Solstitium hybernum, inquit, auget in humoribus de-
fluxionem ac humiditatem usq; ad æquinoctium ver-
num.

Has si tempestates in aëre, & in corporibus no-
stris commovent eiusmodi sydera: quid de utro-
que illo magno laminari dicemus, quorum effe-
ctus tam dilucidè nobis, revolutione, motu,
cursu & recursu, varias ac insignes aëris mutatio-
nes inducentibus patefiunt? Cum enim Sol an-
nuo suo curriculo, quatuor tempora constituat,

Solis viæ &
efficacia.

vires

vires suas apertè testatur, & rerum omnium ortus, incrementa, statum & earundem decrementum ac interitum tandem efficit.

Siquidem à nobis eo recedente congelatur aër, rigescunt omnia, frigore constringuntur meatus, calor vitalis profus suffocatur: plantæ ardescunt & virore suo spoliantur, arbores ipsæ quoque fructuum steriles veluti moribundæ languescunt. Tunc præsens rebus ferè cunctis incumbit interitus: quòd humore destitutæ caloreque privatæ, & subinde frigore nimio exsiccatae, virtute radicali & humiditate profus exhauriantur.

Eodem ad nos redeunte & domicilium Arietis ingresso, incipit frigus illud mitescere, tepidisque eius radiis ac summe vitalibus aër ac terra recreatur: quæ sensum incallescens & sinum suum referans, humorem radicalem in animantes omnes dispergit, quo eadem revirescunt, repullulant, nec non tandem fructus ad maturitatem perducunt: prout ea, variis naturæ ignis gradibus, à magno illo luminari irradiata promovetur & ad operandum excitatur: qui ignes ut diversis illis anni temporibus, verno scilicet, æstivo & autumnali variantur: sic varia producantur fructuum genera. Nectantum istius laminatis effectus & vires in plantis conspicuæ sunt: sed in animalibus etiam omnibus, præcipueque, in homine elucescunt. Nam, scribit Actuarius, *Nostrum omnem in imo sibi familiari cognatoque delitescentem loco, calorem ad cutem prolicat: atque ob eiusmodi imperum ex insidente etiam materia, multa variaque circa totius corporis summam cutem iam efflorescunt:*

L

quippe

Vide plantarum & horum mors.

quippe exanthemata papulæq; ac sudamina seu sudores erumpunt. Quemadmodum enim terra toto Vere amori indulgere videtur, quo incipit fœtus suos, id est germina efformare, fovere & excludere: Sic animalia ad eam temporis mutationem, tota amoribus & libidine rapiuntur: tunc aviculæ ovis incubant; omniaq; speciei sibi simili producendæ incumbunt. Naturalis quoque noster calor; antea intro à frigore compulsus, incipit per rotam corpus liberè expatiari, & membra nostra sensim concalfacere, unde tandem sanguis noster fervere & turbari, ut vina in cellis excandescere cernuntur. Hinc variæ papulæ, pruritus, scabies & sudamina circa corporis summam cutem efflorescant; hinc varia exanthemata erumpunt. Hinc præ nimia sanguinis aliorumq; humorum commotione paroxysmi morborum à parentibus contractorum, ut arthriticorum, & id genus aliorum, alioqui delitescentes & quieti, excitantur.

Atque hæ sunt ingentes & admirandæ aspectuum diversorum summi illius luminaris in omnia naturalia virtutes, quibus per motus Astuarius, libro & capite iam citatis addidit, quæ sequuntur: Porro iam pridem cum animalium, tum plantarum essentia marcere tabuisset, nisi demirandas has anni tempestarum mutationes, sol esset molitus. Nunc verd cum alia aliis præpararet & dispensaret, rerum ortus interitus opifici ceu instrumentum est effectus. Terra enim, mare, omniaque eius facultate re-ferta sunt: adeo Sol in omnibus, qua mutantur corporibus, mirandum est opifici instrumentum. Adhuc

Luna

Luna suis incrementis, decrementis, & que tempestatum vicissitudines imitatur.

Huius autem Secundi luminaris, utpote terræ citimi, vires & effectus usq; adeo omnibus patēt, ut plura de his dicere hic supervacaneum videatur. Hoc tamen possumus addere, quatuor eius periodorum septentrias mutationes, non parum ad dierum decretoriorum cognitionem conferre: Quod à medico cognosci, & optimè intelligi summè necessarium est. Sed huius rei tractatio alium locum sibi opportuniorem postulat.

Coronidis loco addere lubet huc de aëre pestilenti & venenato pauca, doctis notiora, vulgo tamen, cui non minus hoc scripto prodesse volumus, ignota & rariora. De quo argumento sic olim Aëtius: De popularibus & passim vagantibus ac pestilentibus morbis: sed & regionis natura sæpe communes morbos invexit, aëre quem inspiramus a putredinosa evaporatione inquinato: causa verò talis est, velut in bellis contingere solet: aut stagna, aut barathrum aliquod profundum, aut paludes quadam in propinquo, quæ venenosam ac pravam exhalationem emittant.

Sic Aegineta lib. 2. de re med. cap. 3. de popularibus morbis inscripto, eadem propè docuit his verbis: Sed & locorum naturæ communes, inquit, morbos sæpe invexerunt, quandoq; palustrium, quandoq; barathrum vicinum habentium, quod exhalationem venenosam ac pravam emittit. Atq; hæc frequenter contingere solent. Verùm ambiens nos aër mutat temperameta sive immoderatè calidior, sive frigidior, aut siccior, aut humidior fiat.

D E